

et sim. [c. 1500, *AlcM*; 1617, *DAG.*]; *murēlas* 'móres' cerd. (Dorres, 1959); *morelló* 'fruiteta de l'arç' cerd. (Osseja, 1959) i ross., i el també ross. *morrallons*, que sembla ser-ne una alteració, aplicada a una planta un xic diferent. *Morilla* és la *MURGOLA* (bolet) a Capcir (Matamala, 1960) i altres punts ross. i emp. (*Coll de les Morilles* a la punta N. del terme de Vilamaniscle, 1958); però és la móra d'esbarzer a Farrera de Pall, i anomenen *morillera* una planta silvestre de fruit comestible allí mateix (no a la Vall Ferrera), *BDC* xxiii.

Moràcies. *Morell*. *Morellosa*. *Moreu* adjectiu de color negrenc aplicat a una mena de llegum [1632] i a animals [1490; «un rossí *moreu*» mall. 1506, *BSAL* vi, 163a], pres del prov. *moureu* (ja medieval *morel*, *morelet*, i també aplicat a bèsties: «ung roci *moreu*, ung altre de peu gris *scur*» 1445, *Cart.* d'Ossau, 241); viu especialment en el Nordest (emp., ross.) on és molt conegut amb aplicació a bous i altres bèsties (*Arri*, *Moreu*, una de les sardanes més famoses de Pep Ventura estrenada a Figueres el 1863), però també al terreny de color fosc (com m'expliquen a Vilamacolum, a propòsit del NL d'aquell terme, *El Camp Muréu*, 1958), i a d'altres coses: «la Mort --- amb un vestit *moreu*» (Sagarra, *Comte Arnau*, 321); substantivat *moreus* mena de llegums grossos, citat junt amb els *tapissots* i, més separatament, amb pèsols de dues menes, Mem. Agríc. Junta de Comerç Bna., v, 1817, 13.

Morat [S. xiii], pròpiament 'de color semblant al de la móra': JMarc; «Fing's prenyada / --- / a part d'avant / les mans, plegades, / tenint alçades: / gros infingint / e afeigint, al pit, / cotons; / los mugorons / duya alquenats, / *morats*, tenats, / mostrant senyal», JRoig (*Spill*, 4768, de nou 10500); «*morad*, -ada: color *scur*», Busa-N. (D-vi-5); *Voc. Cat.-Al.* 1502 (§ 907); «turquesat ---; *morat*: ianthinus, amethystinus; va-yo ---», OPou (*TbPu.*, 318); d'ús general a tot el domini (fins al capdamunt del Pall.: Tor de V. Ferrera, 1932).

En totes les èpoques aplicat amb particular freqüència a la roba («imatge de Jesús --- ab molt rica vestidura de bellut *morat* ab brodadura ---», B. de Maldà, *Excurs.*, 29); «biffa blava de Sen Denis --- biffa *morada* de Sen Denis --- biffa lívida ---», ross. 1307 (*RLR* iv, 378), i l'*InvLC* recull altres 12 testimonis ross. [1363-1424] relatiu a roba (*ribet morat*, 1385, s. v. *RIBET*); anàlogament *morada* SdUrg. a. 1400 (qualificant ora 'vora', *eimina*, *BABL* vi, 474, 476).

Això féu que *morat* aparegui també substantivat com a nom d'una mena de drap. Un noble havia deixat un vestit de *morat* a Cerverí, amb la mesquina condició de tornar-li hi, i ell es riu de no haver-la-hi completa: «laix a 'N Ramon Fort / us vestits de *morat*, de que l'ay tort tengut» (*Testament*, v. 38); «13 canas panni de gaset, itame viridam et blavum, et 23 canas de *morad*, et de bruneta de Duaix, et 8 canas de bifa de Ar<r>acio», doc. de Vic a. 1242 (CaCandi, *Misc. Hi. Cat.* ii, 369); «la luna de padrina / que-m farà cot e camisa / de cendat e de *morat*, / Déu me cobre de bon fat / a la porta del mercat», cobra popular citada per StVicentF (*Serm.* ii, 148.5).³

Una altra aplicació freqüent ha estat al color de la pell contusa: «los verdans ---; les blauures ---; lo color blau o *morat* dels açots: lividus», OPou (*TbPu.*, 178). D'aquí substantivat un *morat* 'un blau', no tan corrent com aquest en cat. central, però no sols de Pall.-Ribag.-And., com diu *AlcM* (Fontserè troba a falta el subst. en el *DOrt.*). A la Vall Ferrera també diuen una *morada* (Tor, 1932).

Adjectiu comú a totes les llengües romàniques, llevat del roms. i el francès, també *már* en àrab algerià (Beaussier, Hélot) id., i 'castany' a Egipte (Boqtor) d'on passaria al turc (Simonet, s. v. *mauro*, si bé Dozy, *Suppl.* ii, 623b, opina a la inversa).

Moradenc adj.: «vermell combinat ab negre, com una rosella; *moradenc* de Lluïsa i la Teresona», Pons Mass. (*Colla del Carrer* xiii, 174); Costa i Llobera; cf. a-arag. *moradisco* («els priñóns son *moradiskos*» Bielsa, 1965). *Moradejar*. *Moradell*. *Moradillo*. *Moradis*. *Morador* f. *Moradura*. *Morados*. *Amoratar-se*: «aquells núvols de foc anaren *amoratant-se* --- agromollant-se y per fi 's fongueren», NOLLER (*Pap.*, 206); *amoratat*. *Emmoradir*.

¹ It. *mòra* Petrocchi, Rohlfs (*It. Gramm.*, § 63). A Bielsa i alguna vall més occidental, distingeixen curiosament entre *móras* de morera i *myéras* de *bárba* 'esbarzer' (1965). — ² Cf. occità *aliguier* = fr. *alister*, mena de moixera. — ³ Cf. «Una dalmatica --- de oztri vermicula ornata de *moraxse*, et ii de ciclaton orlatas de *moraxse*» en doc. de fi S. xi, *Cart.* de Fanlo, 110.

MORABATÍ, de l'àr. *murabiṭī* 'relatiu als Almoràvits', que encunyaren aquesta moneda. □ 1.^a doc.: S. xii.

En un doc. segarrenc d'aquest segle (Hostafrancs, Torà, Concabella, Ofegat): «28 oveïles --- més-les en preç en la compra de Cuncabella per 36 *morabatins*, entr' eles e-ls esplets que avien feit de tres ans» (PPujol, *DocVgUrg.*, 6.11); «Blanquera convidà un jorn un dels cavallers --- e pregà -l que li venés la sua part per altres mill *morabatins* --- non valia mas mill *morabatins* ---» (*Blanq.*, *NCL* ii, 111.23). Molta documentació en *DAG.*, *AlcM* i Mateu i Llopis, quasi sempre en la forma *morabatí*, força més rarament *morabatí*: «haurà un *morabatí* de trobes», mall. 1399 (*BSAL* ix, 292; 1237, ib. ii, 132).

DERIV.: *Morabatinada* quantitat de terra per valor d'un morabatí [S. xiii, *DAG.*], també +*morabatina* Vic a. 1256: «--- equivaldria als moderns còssos catalans --- una feixim terre sive *morabatinam* --- in ipsa nostra trilia espesa de calle Sancti Johannis ville Vici, qua *morabatina* affrontat: ab oriente, in media *morabatina* Petri de J. ---», CaCandi (*Misc. Hi. Cat.* ii, 372).

El nom dels Almoràvits ve de l'àr. *murabiṭī* 'ermità', 'monjo guerrer' (part. actiu de *rābat* 'dedicar-se amb zel'). D'on també els termes històrics i geogràfics *morabet*, *morabit*, *morabut*, *marabut* (cf. DCEC, MORABITO) i en definitiva el NL *Miravet* (E. T. C. i, 118, 203).⁶⁰